

Nr 11.

Af herr **Nyström**, med förslag till ändrad lydelse af 3 § 6 mom. i förordningen angående mantalsskrifning den 6 augusti 1894.

I Kungl. Maj:ts förordning angående mantalsskrifning 3 § 1 mom. stadgas:

»En hvar skall mantalsskrifvas, där han är bosatt. Uppehåller sig någon under olika delar af året inom särskilda mantalsskrifningsdistrikt, betraktas han såsom bosatt i det distrikt, där han vistas under sådana förhållanden, att han med afseende å tjänst, verksamhet eller andra omständigheter bör anses därstädes hafva sitt egentliga hemvist.»

Denna bestämmelse kompletteras i 6 mom. samma § sålunda: »Den, som i och för arbete eller uppdrag af tillfällig beskaffenhet eller i följd af uppdrag, lämnadt af Riksdagen, å annan ort sig uppehåller, må ej af sådan anledning där mantalsskrifvas.»

Det torde kunna anses säkert, att nyssnämnda undantag från den allmänna regeln för mantalsskrifningsort i fråga om den, som i följd af uppdrag, lemnadt af Riksdagen, vistas å annan ort än där han är mantalsskrifven, har sin grund uti omsorgen, att den ledamot af Andra kammaren, som väljes till ledamot af banko- eller riksgäldsfullmäktige, ej genom att mottaga ett sådant uppdrag måtte gå miste om sin valbarhet till riksdagsman i hemorten. Stadgandet medför, som bekant, likväl äfven för justitieombudsmannen rätt att vara mantalsskrifven annorstädes än i Stockholm.

Nödvändigheten af det nämnda undantaget för personer, som af Riksdagen mottagit ett sådant uppdrag som ledamotskap i banko- eller riksgäldsfullmäktige torde icke behöfva närmare uppvisas, helst som det stod klart för dem, som stiftade mantalsskrifningsförordningen.

Emellertid finnes det uppdrag af ett annat slag, hvilka, enligt min mening, med alldeles samma nödvändighet böra medföra undantag från regeln att »en hvar skall vara mantalsskrifven, där han är bosatt». Jag menar medlemskap i af Kungl. Maj:t tillsatta kommittéer och kommissio-

ner eller förordnande såsom sakkunnigt biträde inom ett departement. Att hittills icke lagstiftningen haft anledning att göra något undantag från den allmänna regeln för dem, som i följd af dylikt uppdrag, lämnadt af Kungl. Maj:t, uppehåller sig å annan ort, beror väl därpå, att sådana uppdrag ansetts vara af »tillfällig beskaffenhet» och sålunda falla under momentets nuvarande lydelse. Enligt min uppfattning måste de äfven anses såsom tillfälliga, äfven om de äro af den natur, att de tvinga de personer, som erhållit dem, att under största delen af året uppehålla sig å annan ort, än där de äro mantalsskrifna. Ty längden af ett sådant uppdrag eller antalet af gifna uppdrag kan icke inverka på deras natur af att vara tillfälliga. Om t. ex. ett kommittéuppdrag, som varar några veckor, allmänt erkännes såsom tillfälligt, måste med samma rätt ett sådant uppdrag, som varar ett helt år eller mer, vara tillfälligt; och på samma sätt, om en person successivt erhåller flera sådana uppdrag, måste hvart och ett anses tillfälligt, äfven om de tillsammans tvinga vederbörande att vistas på främmande ort en längre tid.

Emellertid har den administrativa rättskipningen i ett känt fall uttalat en annan mening, hvilken möjligen för framtiden kan blifva normerande, om icke lagstiftningen förtydligar, huru nyssnämnda stadgande i kungl. förordningen om mantalsskrifning bör tolkas. Kammarrätten har nämligen i utslag af 21 juli 1910 förklarat om en person, som under åren 1908 och 1909 af Kungl. Maj:t utsetts till ledamot i flera kommittéer, att som nämnde person »under dessa år, utom för riksdagsmannaskap, för flera olika uppdrag* uppehållit sig i Stockholm, alltså, och då med afseende på hvad i målet förekommit (personens) vistelse i Stockholm icke är att hänföra till sådant tillfälligt uppehåll, som afses i 3 § 6 mom. af förordningen angående mantalsskrifning den 6 augusti 1894, utan han måste anses därstädes under ifrågavarande år haft sitt egentliga hemvist, jämlikt 3 § 1 mom. i berörda förordning, bort för år 1909 föras i mantal i Stockholm, finner kungl. kammarrätten skäligt att, med ändring af öfverståthållareämbetets i polisärenden öfverklagade utslag, förklara Stockholm vara (nämnda persons) mantalsskrifningsort för år 1909». Med åberopande af nämnde utslag har Stockholms stads mantalsnämnd i besvär yrkat på hans mantalsskrifvande i Stockholm äfven för år 1910, och det är väl sannolikt, att kammarrätten skall godkänna detta yrkande. Därmed skulle denne person vara beröfvad valbarhet till Andra kammaren i den valkrets, som han hittills tillhört och representerat.

* Alla, såsom nämndt, lämnade af Kungl. Maj:t.

Det är, enligt min mening, alldeles uppenbart, att om den af kammar-rätten företrädda uppfattningen blefve gällande, så skulle det falla sig ytterst svårt för Kungl. Maj:t att erhålla de medlemmar i kommittéer och kommissioner, som han i hvarje fall funne lämpligast, ty om den riksdagsman, som mottager ett sådant uppdrag, riskerar att därigenom förlora sin plats i kammaren, så lär det icke vara svårt att inse, att de fleste komme att afböja anbudet att ingå i en kommitté. Jag ber att i detta sammanhang få erinra om att för närvarande sitter en kommission, den s. k. civilkommissionen, som är utsedd för högst 5 år, och hvars fleste medlemmar största delen af året måste uppehålla sig utom sin mantalsskrifningsort. Det kan gifvetvis icke vara meningen, att Kungl. Maj:t genom att utse en andrakammarledamot till medlem i denna eller annan likartad kommitté skulle kunna aflägsna honom ur kammaren.

Det torde alltså vara nödvändigt att gifva 3 § 6 mom. af förordningen angående mantalsskrifning en sådan lydelse, att dylika eventualiteter undvikas.

Under senare tider har det emellertid visat sig, att ytterligare ett undantag från den allmänna regeln om mantalsskrifningsort kan vara påkallad. Jag afser härmed frågan om statsråds mantalsskrifning. Sedan det blifvit regel, att statsråden rekryteras hufvudsakligen med riksdagsmän, har det framstått såsom en verklig olägenhet, att andrakammarledamöter, som inkallats i statsrådet, genom att de måste mantalsskrivas i Stockholm förlora valbarhet i sin gamla valkrets och sålunda ej längre kunna behålla sin plats i kammaren. Man kan mycket väl tänka sig, att under vissa förhållanden detta kan medföra svårigheter för att få den lämpligaste att åtaga sig ett uppdrag, hvars varaktighet kan blifva ganska kort, men som dock kan utesluta honom ur den kammare, där han helst vill sitta och där han arbetat sig till inflytande. Det är endast en mycket ofullständig ersättning en sådan man erhåller, om han väljes till ledamot af Första kammaren, där han kommer i en helt annan, delvis främmande miljö och där det i bästa fall måste åtgå tid för honom att vinna den ställning, som han hade i Andra kammaren. I det enda land, hvarest liksom hos oss bostadsband ingår ibland valbarhetsvillkoren, nämligen i Norge, äro visserligen icke statsråd valbara till stortinget, men f. d. statsråd äro däremot valbara öfver hela landet utan inskränkning af det bostadsband, som för öfrigt gäller för valbarhet. Man har på detta sätt velat förvärfva dem till stortinget, när

de upphört att vara statsråd, medan hos oss statsråds valbarhet till Andra kammaren faktiskt upphör icke blott under den tid de äro statsråd utan äfven, under ogynnsamma förhållanden, flere år därefter.

Olägenheterna häraf både för statsråden personligen och för Riksdagen hafva så ofta framhållits och för öfrigt under de senare åren i flere fall framträdt så iögonenfallande, att det icke torde vara behöfligt att här vidare orda därom. Då å andra sidan inga olägenheter eller konstitutionella betänkligheter synas vara förbundna med en ändring af det missförhållande, som i detta fall hittills varit rådande, vågar jag äfven föreslå en sådan ändring i 3 § 6 mom. af mantalsskrifningsförordningen, att statsråd må erhålla rätt att vara mantalsskrifna i den ort, där de vid utnämningen till statsråd voro bosatta.

Då emellertid vissa uppdrag af formellt tillfällig natur gifvas af Kungl. Maj:t, som icke böra falla under bestämmelserna i 3 § 6 mom. af nämnda förordning (t. ex. rektorsförordnande på fem år m. fl.), så torde momentet böra omarbetas så, att det otvetydigt angifver, hvad jag här ofvan afsett. Anhållande, att vederbörande utskott måtte taga denna sak i nådigt öfvervägande, om det eljes finner detta förslag värdt sitt tillstyrkande, har jag här nedan endast förslagsvis formulerat momentet ifråga.

På grund af hvad jag anført, får jag vördsammeligen föreslå, att Riksdagen för sin del måtte besluta, att 3 § 6 mom. af kungl. förordningen angående mantalsskrifning den 6 augusti 1894 skall erhålla följande lydelse:

6 mom. Den, som i och för arbete eller uppdrag af tillfällig beskaffenhet eller i följd af uppdrag, lämnadt af Riksdagen, eller såsom af Kungl. Maj:t utsedd ledamot af kommitté eller kommission eller såsom till departement inkallad sakkunnig, å annan ort sig uppehåller, må ej af sådan anledning där mantalsskrifvas; statsråd må vara mantalsskrifven i den ort, där han var bosatt, då han utnämndes till statsråd.

Stockholm den 24 januari 1911.

J. F. Nyström.
